

Tomasz Brzezicki

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

brzoza@umk.pl

Piotr Rączka

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

raczka@umk.pl

Wpis komornika sądowego na listę adwokatów – wybrane zagadnienia

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SIT.2017.026>

1. Wprowadzenie

We współczesnych porządkach prawnych rozwiniętych państw istotną rolę odgrywają przepisy reglamentujące dostęp do wykonywania czynności zawodowych. Z reguły prawodawca koncentruje swoją uwagę na określaniu przesłanek warunkujących wykonywanie zawodu wówczas, gdy przemawia za tym ochrona interesu społecznego, w tym stworzenie gwarancji prawidłowego świadczenia usług zawodowych wobec obywateli. Również polski porządek prawny w sposób szczegółowy reglamentuje wykonywanie szeregu zawodów¹, w tym zawodów prawniczych. Części z nich, mimo pre-

¹ W tym opracowaniu pominięta zostanie analiza pojęcia zawodu, które z uwagi na brak ustawowej definicji, budzi wątpliwości w doktrynie prawa. Szerzej na temat pojęcia zawodu, zawodu wolnego i zawodu zaufania publicznego w kontekście zawodu komornika sądowego zob. K. Lubiński, *Zawód komornika*

zentowanych w literaturze rozbieżnych poglądów na temat znaczenia tego pojęcia, można przypisać charakter zawodów zaufania publicznego – takim określeniem posługuje się prawodawca w art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej². Niezwykle istotnymi cechami pozwalającymi na wyodrębnienie tej ostatniej kategorii jest ich szczegółowa reglamentacja na gruncie przepisów administracyjnego prawa materialnego, polegająca w szczególności na określeniu kryteriów warunkujących uzyskanie prawa wykonywania zawodu i procedur poprzedzających stwierdzenie prawa do wykonywania zawodu, a także – co stanowi konsekwencję regulacji konstytucyjnej – na wyposażeniu środowiska zawodowego w samorząd zawodowy. Do klasycznych zawodów prawniczych mieszczących się w kategorii zawodów zaufania publicznego należy obecnie zaliczyć: adwokata, radcę prawnego, notariusza i komornika sądowego³.

We wszystkich czterech przypadkach przepisy polskiego prawa administracyjnego szczegółowo regulują nie tylko kryteria uzyskiwania prawa wykonywania zawodu, ale również zasady wykonywania czynności zawodowych czy ponoszenia odpowiedzialności w przypadku nieprawidłowego ich wykonywania. Każdej z tych korporacji zawodowych prawodawca poświęca szereg aktów normatywnych, które wyznaczają status prawny ich przedstawicieli. Jest on regulowany nie tylko przepisami powszechnie obowiązującymi, ale również wymykającymi się regulacji konstytucyjnej aktami sa-

sądowego wolnym zawodem, w: *Cechą sprawiedliwości jest nie krzywdzić ludzi. Księga pamiątkowa ku czci Zenona Knypla*, red. Z. Szczurek, G. Sikorski, Sopot 2017, s. 327 i n.

² Art. 17 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi: „W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony”.

³ W przypadku tego ostatniego w doktrynie były zgłaszane wątpliwości, czy faktycznie komornik sądowy jest zawodem zaufania publicznego. Szczegółową analizę tej kwestii przeprowadził jednak K. Lubiński podsumowując swoje rozważania stwierdzeniem, „że działalność komornika stanowi, po pierwsze, wykonywanie zawodu, a po drugie, wykonywanie zawodu zaufania publicznego”; K. Lubiński, *Status konstytucyjnoprawny zawodu komornika sądowego*, w: *W poszukiwaniu prawa dobrego i sprawiedliwego. Księga pamiątkowa ku czci Jana Tredera*, Warszawa 2013, s. 54.

morządowymi⁴. Podstawowe znaczenie dla reglamentacji wykonywania tych zawodów prawniczych mają jednak przepisy ustawowe, w których ustawodawca precyzuje kryteria warunkujące uzyskanie prawa do wykonywania zawodu⁵.

Ogólna analiza obowiązujących regulacji prowadzi do wniosku, że obecnie obowiązujące przepisy pozwalają na w miarę swobodny przepływ osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego między korporacjami zawodowymi⁶. W tym zakresie bardziej rygorystyczna jest regulacja zawarta w ustawie Prawo o notariacie⁷. Takie rozwiązanie prawne sprzyja więc migracji zawodowej w zależności od poprawy bądź pogorszenia warunków wykonywania praktyki, przede wszystkim warunków finansowych. W ostatnim czasie z uwagi na zmiany w regulacji prawnej określającej status prawny komorników sądowych dostrzegalna na rynku usług prawniczych stała się praktyka wnioskowania o wpis na listę adwokatów osób, które wykonują zawód komornika sądowego. Bez wątplenia była ona skutkiem istotnego pogorszenia atmosfery wokół korporacji zawodowej komorników sądowych, do czego przyczyniły się nagłaśniane w mediach sporadyczne i incydentalne przypadki naruszeń prawa przez przedstawicieli tego zawodu, a także – co było pochodną tego typu zdarzeń – zapowiedzi zmian legislacyjnych w przepisach mających decydujące znaczenie dla statusu

⁴ Na temat roli, jaką odgrywają m.in. w tym zakresie regulacje samorządowe zob. P. Rączka, *Działalność prawodawcza samorządów zawodowych w Polsce*, Toruń 2013.

⁵ Do podstawowych regulacji ustawowych w tym zakresie należy zaliczyć: Ustawę z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 2368; dalej: ustawa Prawo o adwokaturze bądź u.p.a.), Ustawę z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 1870; dalej: ustawa o radcach prawnych bądź u.r.pr.), Ustawę z dnia 14 lipca 1991 r. Prawo o notariacie (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 2291), a także ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 1277; dalej: ustawa o komornikach sądowych i egzekucji bądź u.k.s.e).

⁶ Zob. art. 66 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy Prawo o adwokaturze, art. 25 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy o radcach prawnych, art. 10 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji.

⁷ Art. 12 § 1 pkt 3 i § 2 pkt 7 ustawy Prawo o notariacie.

majątkowego komornika sądowego⁸. Taka aktywność komorników sądowych spotkała się z reakcją resortu sprawiedliwości, którego działania ukierunkowane zostały na jej ograniczenie. Szczególnie skomplikowanymi sytuacjami w tym zakresie okazały się przypadki, w których uzyskujący wpis na listę adwokatów komornicy sądowi nie przejawiali zamiaru wykonywania zawodu adwokata. Stąd biorąc pod uwagę złożony, ale również niezwykle aktualny charakter problematyki wpisu na listę adwokatów osób wykonujących zawód komornika sądowego, postanowiliśmy poddać go głębszej analizie, szczególnie w kontekście wspomnianych przypadków.

2. Prawo wpisu komornika sądowego na listę adwokatów

Punktem wyjścia do analizy problematyki uzyskania wpisu komornika sądowego na listę adwokatów powinny być przepisy ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, która regulując status prawny osób wykonujących ten zawód, precyzuje prawa i obowiązki komornika, m.in. formułując powinności i zakazy związane z podejmowaniem czynności pozazawodowych. Analiza przepisów w tym zakresie prowadzi do wniosku, że ustawa o komornikach sądowych i egzekucji ustawodawca podchodzi do możliwości podejmowania innych czynności przez osoby posiadające status komornika sądowego w sposób dość ogólnikowy. Dotyczy to również ubiegania się o wpis na listę adwokatów. W szczególności podjęcie działań w kierunku uzyskania uprawnień zawodowych adwokata nie stanowi ani podstawy do odwołania komornika sądowego z zajmowanego stanowiska, ani też do stwierdzenia wygaśnięcia powołania na to stanowisko. O dodatkowym zajęciu lub zatrudnieniu komornika stanowi ustawodawca w art. 21 u.k.s.e., zgodnie z którym „Komornikowi nie wolno podejmować dodatkowego zajęcia lub zatrudnie-

⁸ Trudno oprzeć się wrażeniu, że działania medialne odgrywały istotną rolę w argumentowaniu proponowanych zmian legislacyjnych w tym zakresie. Szczególny charakter działalności komorniczej stanowi niestety bardzo podatny grunt dla formułowania argumentów populistycznych.

nia, które by przeszkadzało w pełnieniu obowiązków albo mogło uchylać powadze wykonywanego zawodu”⁹. Wydaje się jednak, że w analizowanym przypadku ten przepis nie będzie miał zastosowania z uwagi na fakt, że działania komornika sądowego kierowane są na uzyskanie formalnego wpisu na listę adwokatów, a nie podjęcie aktywności zawodowej w zakresie wykonywania zawodu adwokata. Tym samym poza wpisem na listę adwokatów zamiarem komornika sądowego nie jest wykonywanie zawodu, a samą czynność wpisu trudno uznać za podstawę do zastosowania art. 21 u.k.s.e. W ustawie o komornikach sądowych i egzekucji brak natomiast innych przepisów, które odwoływałyby się do przedmiotowej sytuacji. Oznacza to, że z punktu widzenia tej ustawy brak jest przeciwwskazań do dokonania wpisu na listę adwokatów.

Należy więc dokonać analizy takiej możliwości z punktu widzenia ustawy Prawo o adwokaturze. Podstawowym przepisem formułującym przesłanki warunkujące uzyskanie wpisu na listę adwokatów jest art. 65 tej ustawy. Zgodnie z nim na listę adwokatów może być wpisany ten, kto: 1) jest nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata; 2) korzysta w pełni z praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej; 4) odbył w Rzeczypospolitej Polskiej aplikację adwokacką i złożył egzamin adwokacki, z zastrzeżeniem art. 66 ust. 1 i 2. Natomiast zgodnie z art. 66 ust. 1 pkt 2 u.p.a. wymogu odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego nie stosuje się do osób, które przez okres co najmniej 3 lat zajmowały stanowisko Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa lub radcy albo wykonywały zawód komornika¹⁰.

⁹ Szerzej na temat dodatkowego zajęcia lub zatrudnienia T. Brzezicki, J. Grajkowski, I. Fisz, *Podjęcie dodatkowego zatrudnienia lub zajęcia przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2013, nr 10–12, s. 25–42.

¹⁰ Przepis dotyczący zwolnienia komornika z obowiązku odbycia aplikacji został wprowadzony Ustawą z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U. z 2013 r., poz. 829) i wszedł w życie 23 sierpnia 2013 r.

Komornik sądowy został więc ustawowo zwolniony z obowiązku odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego. W kontekście przytoczonej regulacji wątpliwości może budzić ustalenie, czy komornik sądowy ubiegający się o wpis na listę adwokatów musi wykazywać się odpowiednim, trzyletnim stażem zawodowym, czy też ta przesłanka dotyczy wyłącznie stanowisk określonych w art. 66 ust. 1 pkt 2 u.p.a. Wydaje się jednak, że w zestawieniu z treścią art. 66 ust. 1 pkt 3. u.p.a. należy opowiedzieć się za stanowiskiem, że zwolnienie z odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego dotyczy wyłącznie komorników sądowych, którzy wykonywali zawód co najmniej 3 lata. Pozycja prawna posiadających trzyletnią praktykę zawodową komorników sądowych została więc w tym zakresie zrównana z pozycją prawną osób, które zajmowały stanowisko sędziego, prokuratora lub wykonywały zawód radcy prawnego albo notariusza (art. 66 ust. 1 pkt 3 u.p.a.). Mając na względzie powyższe przepisy, aby osoba została wpisana na listę adwokatów, niezbędne jest wykonywanie zawodu komornika i spełnienie przesłanek wymienionych w art. 65 pkt 1–3 ustawy. Podczas interpretacji przytoczonych przepisów może jednak powstać wątpliwość, czy ubiegający się o wpis na listę adwokatów musiał wykonywać zawód komornika w przeszłości, czy też jest dopuszczalne wpisanie „czynnego” komornika, tj. komornika, który wykonuje zawód komornika sądowego. Wydaje się jednak, że w tym przypadku czas przeszły, którego używa ustawodawca, odnosi się wyłącznie do wcześniejszego, trzyletniego stażu zawodowego, a co się z tym wiąże, nie wyklucza wnioskowania o wpis przez wykonującego zawód komornika sądowego.

W tym zakresie można zauważyć niespójność regulacji prawnej zawartej w ustawie Prawo o adwokaturze i w ustawie o radcach prawnych, które – jak się wydaje – powinny zawierać jednolite rozwiązania prawne. Trudno bowiem znaleźć racjonalne przesłanki różnicowania możliwości wpisu komornika sądowego na listę adwokatów i radców prawnych. Zestawienie obu regulacji ustawowych prowadzi natomiast do wniosku, że przepisy ustawy Prawo o adwokaturze, formułując przesłanki warunkujące wpis na listę adwokatów, o czym już była mowa, nie zawierają zakazu analogicznego do tego, który jest zawarty w ustawie o radcach

prawnych. W tej ostatniej regulacji została wprowadzona zasada niepołączalności wykonywania zawodu radcy prawnego z innymi zawodami prawniczymi. W art. 26 u.r.pr. wprost została wprowadzona regulacja, zgodnie z którą „Osoby, które wykonują zawód sędziego, asesora sądowego, prokuratora, notariusza, komornika, asesora prokuratorskiego i notarialnego bądź odbywają aplikację sądową, prokuratorską lub notarialną, nie mogą jednocześnie zostać wpisane na listę radców prawnych ani wykonywać zawodu radcy prawnego”. Taki dysonans prawny jest spowodowany tym, że ustawodawca, dopuszczając możliwość wpisania na listę adwokatów osobę posiadającą praktykę w zakresie wykonywania zawodu komornika sądowego, nie zmienił jednocześnie przepisów dotyczących możliwości wpisania takich osób na listę adwokatów. Taki zabieg został natomiast dokonany przez ustawodawcę w ustawie o radcach prawnych. Bez wątpienia jest to przykład istotnego niedopatrzenia ustawodawcy. Niestety, brak analogicznej regulacji w ustawie Prawo o adwokaturze powoduje istotne problemy interpretacyjne, które powinny być rozstrzygane na korzyść osoby ubiegającej się o wpis na listę adwokatów¹¹.

Podkreślenia wymaga również fakt, że obowiązujące normy prawne dotyczące wpisu na listę adwokatów nie są skonstruowane w oparciu o instytucję uznania administracyjnego. Uchwała w sprawie wpisu jest więc rozstrzygnięciem związanym. Oznacza to, że jeżeli osoba wnioskująca o dokonanie wpisu spełniła ustawowe kryteria, powinna zostać wpisana na listę adwokatów. W powyższym więc zakresie organy właściwe w sprawie wpisu powinny dokonać oceny

¹¹ Z uwagi na fakt, iż w tym postępowaniu może dojść do ograniczenia gwarantowanych ustawą Prawo o adwokaturze praw ubiegającego się o wpis komornika sądowego, należy opowiedzieć się za stosowaniem w tym przypadku art. 7a Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r., poz. 1257; dalej: Kodeks postępowania administracyjnego bądź k.p.a., zgodnie z którym: „Jeżeli przedmiotem postępowania administracyjnego jest nałożenie na stronę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie uprawnienia, a w sprawie pozostają niewyjaśnione wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te są rozstrzygane na korzyść strony, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ”.

złożonego wniosku o wpis na listę adwokatów pod względem przesłanek zawartych w art. 65 pkt 1–3 ustawy. W trakcie prowadzonego postępowania o wpis na listę adwokatów, będącego postępowaniem administracyjnym, do którego mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, powinna więc być respektowana zasada wyrażona w przepisie art. 7 K.p.a., zgodnie z którą „W toku postępowania organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli”. Zgodnie z prezentowanym w literaturze poglądem znaczenie tej zasady wykracza poza ramy procedury, jako że z tej zasady wynikają dyrektywy interpretacyjne nie tylko dla prawa procesowego, ale również dla prawa materialnego¹². Identyczny pogląd jest także reprezentowany w orzecznictwie, gdzie Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził m.in., że zakres swobody organu administracji, wynikający z przepisów prawa materialnego, jest obecnie ograniczony ogólnymi zasadami postępowania administracyjnego, określonymi w art. 7 i innych przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego, a „Zasada postępowania administracyjnego wyrażona w art. 7 K.p.a. oznacza, że treść i zakres ochrony słusznego interesu indywidualnego w działaniach organów administracji sięgają do granic kolizji z interesem społecznym”¹³.

Podsumowując, należy więc stwierdzić, że w ustawie Prawo o adwokaturze brak obecnie przeszkód do uzyskania wpisu na listę adwokatów przez osobę, która czynnie wykonywała i wykonuje zawód komornika sądowego. Obowiązujące normy nie ograniczają prawa dostępu do zawodu adwokata osobie wykonującej zawód komornika sądowego. Wprost przeciwnie. W ustawie Prawo o adwokaturze można znaleźć regulacje, które dopuszczają i ułatwiają dokonanie wpisu na listę adwokatów przez komorników sądowych, co zostało wprost przewidziane w przepisie art. 66 ust. 1 pkt 2 u.p.a. (zwo-

¹² B. Adamiak, w: B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 72.

¹³ Wyrok NSA z dnia 11.06.1981 r. SA 820/81, „Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego” 1981, nr 1 poz. 57.

nienie z wymogu odbycia aplikacji adwokackiej i złożenia egzaminu adwokackiego). Odmienne stanowisko ograniczałoby konstytucyjną zasadę równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP)¹⁴ i prawa jednostki do wyboru zawodu (art. 65 ust. 1 Konstytucji RP)¹⁵.

Warto również zasygnalizować w tym miejscu, że ustawa Prawo o adwokaturze odróżnia przesłanki wpisu na listę adwokatów od przesłanek skreślenia z tej listy. Obie instytucje wraz z przesłankami warunkującymi ich zastosowanie są uregulowane w odrębnych przepisach ustawy. Taka regulacja powoduje, że ograniczeń w zakresie wpisu na listę adwokatów nie można wywodzić z przepisu dającego podstawę do skreślenia z tej listy, czyli art. 72 ust. 1 u.p.a. Jest to bowiem przepis, który wprowadza przesłanki uzasadniające skreślenia z listy adwokatów, lecz nie stanowi o okolicznościach ograniczających możliwość dokonania wpisu na listę adwokatów osoby, która np. wykonuje zawód komornika sądowego. W ustawie przesłanki te nie zostały powiązane, co niewątpliwie stanowi jej mankament.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 spr. i zm.).

¹⁵ Za takim też poglądem zdaje się opowiadać również Naczelny Sąd Administracyjny, stwierdzając, że „Stosownie do art. 4b ust. 1 pkt 1 Prawa o adwokaturze adwokat nie może wykonywać zawodu, jeżeli pozostaje w stosunku pracy. Wykładnię tego przepisu należy poprzedzić konstatacją, iż postanowienia Prawa o adwokaturze pozwalają na odróżnienie dwóch odrębnych sytuacji prawnych dotyczących statusu adwokatów. Pierwsza obejmuje nabycie prawa do wykonywania zawodu adwokata, druga – wykonywanie tego zawodu. Nabycie prawa do wykonywania zawodu określają przepisy art. 65 z zastrzeżeniem art. 66 ust. 1a Prawa o adwokaturze. Ustalają one wymogi osobowe kandydata na adwokata, których spełnienie przesądza o wpisaniu na listę adwokatów. Wyczerpują przy tym w całości przesłanki stanowiące podstawę wpisu na listę. Wpis na listę adwokatów jest elementem niezbędnym, ale niewystarczającym do rozpoczęcia wykonywania zawodu adwokata. Przed rozpoczęciem wykonywania czynności zawodowych adwokat zobligowany jest, mocą art. 5 Prawa o adwokaturze, złożyć ślubowanie, nadto, co ma decydujące znaczenie, wyznaczyć siedzibę zawodową i zawiadomić o tym właściwą radę adwokacką w terminie określonym w art. 70 Prawa o adwokaturze. Nie jest kwestionowane w orzecznictwie to, że wpis na listę adwokatów nie uprawnia jeszcze do występowania w charakterze pełnomocnika. W tym celu niezbędne jest zarówno uzyskanie wpisu, jak i podjęcie wykonywania zawodu” (wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2008 r., II GSK 594/04, CBOSA).

3. Skreślenie z listy adwokatów osoby wykonującej zawód komornika sądowego

Przesłanki skreślenia z listy adwokatów uregulował ustawodawca w art. 72 ustawy Prawo o adwokaturze. Szczególnie istotną w kontekście przedmiotu opracowania jest jednak wyłącznie przesłanka zawarta w art. 72 ust. 1 pkt 4 u.p.a., zgodnie z którą okręgowa rada adwokacka skreśla adwokata z listy w przypadku objęcia stanowiska w organach wymiaru sprawiedliwości, organach ścigania lub rozpoczęcia wykonywania zawodu notariusza. Pozostałe przesłanki stanowiące podstawę skreślenia adwokata z listy nie odnoszą się do analizowanych kwestii.

Przede wszystkim należy stwierdzić, że wspomniany przepis, podobnie jak przepis dotyczący wpisu na listę adwokatów, stanowi podstawę do wydania rozstrzygnięcia o charakterze związanym. Nie zawiera podstaw do zastosowania uznania administracyjnego. Nie pozostawia więc organowi swobody w zakresie podjęcia decyzji. W związku z powyższym ustalenie jednej ze wskazanych przepisem okoliczności obliguje organ do podjęcia decyzji o skreśleniu adwokata z listy.

W świetle tak sformułowanego przepisu, mając na uwadze wcześniej przytoczony wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego¹⁶, bez znaczenia jest, czy adwokat wpisany na listę wykonuje (czynnie) zawód czy też nie. Regulacja w nim zawarta nie odwołuje się bowiem do czynnego podejmowania działań, do których uprawniona jest osoba wpisana na listę. Jest to przepis formułujący przesłanki skreślenia z listy, a nie zaprzestania wykonywania czynności zawodowych. Tym samym w świetle tej regulacji nie ma znaczenia, czy osoba wpisana na listę prowadzi praktykę adwokacką.

Z tak ukształtowanej regulacji wynika więc, że status adwokata uzyskuje się poprzez wpis na listę adwokatów niezależnie od podjęcia dalszych czynności skierowanych na faktyczne wykonywanie

¹⁶ Zob. przyp. 14.

zawodu. W ustawie Prawo o adwokaturze sytuacja prawna osób wpisanych na listę, lecz niewykonyjących zawodu adwokata, nie została więc w sposób wyraźny rozgraniczona. Taka konstatacja odgrywa istotną rolę w kontekście interpretacji analizowanej normy regulującej przesłanki skreślenia z listy. Wątpliwości pojawiają się natomiast przy interpretacji pojęć stanowiących podstawę do wydania decyzji o skreśleniu, a których używa ustawodawca w art. 72 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo o adwokaturze. Ustawodawca bowiem formułując przesłanki skreślenia z listy, jednoznacznie odwołuje się do faktów, które miały wystąpić po uzyskaniu wpisu, tj. po objęciu funkcji czy też po rozpoczęciu wykonywaniu zawodu we wspomnianym zawodzie. Jednak wąska interpretacja tych przesłanek miałaby sens wyłącznie w przypadku, gdyby zajmowanie stanowiska w organach wymiaru sprawiedliwości, organach ścigania lub wykonywanie zawodu notariusza było negatywną przesłanką uzyskania wpisu na listę adwokatów. Brak takiej regulacji np. w odniesieniu do komornika sądowego powoduje, że ograniczenie możliwości stosowania tego przepisu wyłącznie do następczego w stosunku do uzyskania wpisu uzyskania stanowiska, czy rozpoczęcia wykonywania zawodu notariusza, prowadziłyby do sprzecznego, jak się wydaje, z *ratio legis* tej regulacji zróżnicowania np. komorników sądowych czy notariuszy. *Ratio legis* tego przepisu ukierunkowane jest bowiem na wykluczenie jednoczesnego pozostawania na liście adwokatów i dysponowania tytułem zawodowym adwokata oraz pełnienia określonych w tym przepisie stanowisk czy wykonywania zawodu notariusza.

Na taką wykładnię zwraca także uwagę NSA, stwierdzając, że „Ustawodawca, redagując ten przepis, użył zwrotu »w wypadku objęcia stanowiska«, co mogłoby wskazywać, kierując się wykładnią językową, że skreślenia z listy adwokatów dokonuje się wyłącznie w sytuacji, kiedy wpisany na listę adwokat zostaje prokuratorem bądź sędzią i przepis ten nie ma zastosowania w przypadkach, kiedy sędzia, prokurator czy policjant zostają w trakcie pełnienia swych obowiązków wpisani na listę adwokatów, ale nie zamierzają wykonywać zawodu adwokata. Wykładnia [zarówno – T. B. i P.R.] celowościowa, funkcjonalna, jak i systemowa prowadzą do odmiennego wniosku i wskazują na jednoznaczne intencje ustawodawcy

odnośnie [do] zakazu zajmowania stanowiska w organach wymiaru sprawiedliwości i ścigania przy jednoczesnym wpisie na listę adwokatów czy radców prawnych”¹⁷.

Sformułowanie analizowanej przesłanki skreślenia adwokata z listy powoduje, że istotnego znaczenia nabierają również refleksje dotyczące statusu prawnego komornika sądowego, a w szczególności rozważania pozwalające udzielić odpowiedzi na pytanie, czy wykonywanie zawodu komornika mieści się w zakresie pojęcia zajmowania stanowiska w organach wymiaru sprawiedliwości. W tym kontekście w oparciu o przepisy ustawy o komornikach sądowych i egzekucji należy stwierdzić, że komornik jest organem, który działa przy sądzie rejonowym¹⁸, a prezes właściwego sądu nadzoruje jego działalność. Ponadto sąd sprawuje nadzór judykacyjny nad czynnościami egzekucyjnymi komornika¹⁹. W świetle tych regulacji powstaje więc pytanie, czy usytuowanie komornika jako organu egzekucyjnego pozostającego w związku funkcjonalnym z sądami powszechnymi, pozwala na zakwalifikowanie tego organu do organów wymiaru sprawiedliwości bądź przyjęcie, że zajmuje on stanowisko w takich organach.

Poglądy prezentowane na ten temat zarówno w judykaturze, jak i w literaturze przedmiotu są zróżnicowane. Naczelny Sąd Administracyjny w zakresie swojego orzecznictwa wyraził pogląd, zgodnie z którym „Usytuowanie komornika przy sądzie rejonowym i prowadzenie przez komornika czynności egzekucyjnych w związku z działalnością wymiaru sprawiedliwości, która ma wszelkie cechy wykonywania imperium państwowego, pozwala na zaliczenie zawodu komornika do pomocniczego organu wymiaru sprawiedliwości, pomimo że nie jest on organem władzy sądowniczej i nie sprawuje wymiaru sprawiedliwości”²⁰. Trybunał Konstytucyjny natomiast w wyroku z dnia 20 stycznia 2004 r. stwierdził, że komornik nie jest „ani organem wymiaru sprawiedliwości, ani nie jest

¹⁷ Wyrok NSA z dnia 20 kwietnia 2012 r. II GSK 395/11, CBOSA.

¹⁸ Art. 1 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji.

¹⁹ Art. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji.

²⁰ Wyrok NSA z dnia 24 maja 2013 r., II GSK 302/12, CBOSA, tak samo NSA w wyroku z dnia 18 grudnia 2012 r., II GSK 1899/11, CBOSA.

elementem struktury którejkolwiek z władz konstytucyjnych”²¹. W wyroku z dnia 17 maja 2005 r. Trybunał wyjaśnił, że komornicy są „organizacyjnie i funkcjonalnie powiązani z władzą sądowniczą, bowiem działają przy sądzie rejonowym, nie będąc jednak organami władzy sądowniczej i nie sprawując wymiaru sprawiedliwości”²².

W literaturze przedmiotu komornika sądowego często, w naszej ocenie słusznie, kwalifikuje się jako „pomocniczy organ wymiaru sprawiedliwości”²³. Takie usytuowanie („pomocniczość”) komornika ma jedynie charakter doktrynalny. Nie posiada ono natomiast, jak stwierdził Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 20 września 2007 r., „charakteru normatywnego i wynika jedynie z akcentowanego usytuowania komornika przy sądzie rejonowym i pozostawiania prowadzonych przez komornika czynności egzekucyjnych w związku z działalnością wymiaru sprawiedliwości”²⁴. W przytoczonym orzeczeniu Naczelny Sąd Administracyjny wprost wyraził pogląd, że „Podjęcie pracy w organach wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 28 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm.) obejmuje powołanie przez Ministra Sprawiedliwości osoby wykonującej zawód radcy prawnego na stanowisko komornika”. Taki pogląd powinien również znaleźć zastosowanie w odniesieniu do relacji adwokat–komornik.

Pewne wątpliwości interpretacyjne pozostawia również pojęcie „stanowiska w organach wymiaru sprawiedliwości”. Pojawiają się one ze szczególnym nasileniem w przedmiotowym przypadku, a mianowicie gdy zastosowanie tego. przepisu dotyczy komornika

²¹ SK 26/03, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A” 2004, nr 1, poz. 3.

²² P 6/04, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A” 2005, nr 5, poz. 50, zob. też wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., sygn. K 5/02, „Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Seria A” 2003, nr 9, poz. 98.

²³ K. Lubiński, *Status publicznoprawny komornika sądowego*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, red. K. Lubiński, Sopot 2000, s. 16; A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, eLex (stan prawny 1 czerwca 2014 r.), Komentarz od art. 1, teza 3, s. 16–17.

²⁴ Wyrok NSA z dnia 20 września 2007 r., II GSK 128/07, CBOSA.

sądowego. Pojęcie „stanowisko” należy jednak w tym przypadku interpretować szeroko i objąć nim m.in. wykonywanie zawodu zaufania publicznego, jakim jest komornik sądowy. Tym bardziej potwierdza to analiza przepisów ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, które np. w art. 10 i 11 operują pojęciem „stanowisko komornika”. Podobnie należy rozstrzygnąć kwestię związaną z traktowaniem komornika sądowego jako organu wymiaru sprawiedliwości.

W świetle powyższych ustaleń należy podkreślić, że art. 72 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo o advokaturze nie tylko daje podstawę, ale wręcz obliguje do skreślenia praktykującego komornika sądowego z listy adwokatów.

4. Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy przede wszystkim przepisów ustawy Prawo o advokaturze wynikają dwa podstawowe ustalenia stanowiące odpowiedź na sformułowany na wstępie problem badawczy. Przede wszystkim przepisy tej ustawy stanowią podstawę do wydania decyzji o wpisie na listę adwokatów komornika sądowego, spełniającego przesłanki uregulowane w art. 65 pkt. 1–3 i art. 66 ust. 1 pkt 2 tej ustawy niezależnie od tego, czy wykonuje on czynnie zawód komornika sądowego czy też nie. Podjęcie bowiem przez komornika sądowego postępowania w sprawie nabycia prawa do wykonywania zawodu adwokata (wpisu na listę) nie stwarza po jego stronie obowiązku zrzeczenia się swojego dotychczasowego stanowiska.

Drugim wnioskiem wynikającym z tej analizy jest ustalenie, zgodnie z którym wpisany na listę adwokatów komornik sądowy, jeżeli nie zaprzestał wykonywania zawodu komornika sądowego po uzyskaniu wpisu, podlega obligatoryjnemu skreśleniu z tej listy. Taką wyjątkowo restrykcyjną sankcją wynikającą z treści art. 72 ust. 1 pkt 4 ustawy należy odnieść do osoby wpisanej na listę adwokatów niezależnie od tego, czy wykonuje zawód adwokata, jeżeli jednocześnie pozostaje na stanowisku komornika sądowego.

Trudno jednak nie wskazać paradoksu płynącego z tak niespójnej regulacji. Pozwala to na sformułowanie wniosku o naruszeniu

konstytucyjnej zasady prawa do dobrej legislacji. Warto również podkreślić, że skreślony na podstawie art. 72 ust. 1 pkt 4 u.p.a. komornik sądowy będzie mógł ponownie skutecznie ubiegać się o wpis na listę adwokatów, a okręgowa rada adwokacka będzie zobligowana do podjęcia decyzji o wpisie.

Sygnalizowany paradoks jest spowodowany podstawowym błędem, który popełnił ustawodawca, regulując przedmiotowe kwestie w ustawie Prawo o adwokaturze. Racjonalne ukształtowanie regulacji w tym zakresie obligowało do powiązania przesłanek warunkujących dokonanie wpisu na listę z przesłankami stanowiącymi podstawę do wydania decyzji o skreśleniu z niej. Brak ustalenia w przepisach wskazanej zależności prowadzi do wspomnianej sytuacji. Podstawowym postulatem *de lege ferenda* wynikającym z tych ustaleń powinno być wprowadzenie ustawowego zakazu wpisu na listę adwokatów osób wykonujących zawód komornika sądowego, tak jak to ma miejsce w ustawie o radcach prawnych.

STRESZCZENIE

Wpis komornika sądowego na listę adwokatów – wybrane zagadnienia

W opracowaniu dokonano analizy przepisów ustawy Prawo o adwokaturze warunkujących wpisanie na listę adwokatów osób wykonujących zawód komornika sądowego oraz podstaw do wydania decyzji o skreśleniu tych osób z listy adwokatów. Obecnie obowiązująca regulacja w tym zakresie wykazuje niespójność z innymi zapisami, ograniczającymi wpis na listy osób wykonujących inne prawnicze zawody zaufania publicznego. Ponadto jest również wewnętrznie niespójna, obligując organy samorządu adwokackiego do wpisania wykonującego zawód komornika sądowego na listę adwokatów, a następnie do jego skreślenia z tej listy. W podsumowaniu opracowania zostały sformułowane wnioski *de lege ferenda*, których realizacja pozwoli na wyeliminowanie wad obecnie obowiązującej regulacji prawnej w tym zakresie.

Słowa kluczowe: zawód zaufania publicznego; komornik sądowy; adwokat; wpis na listę adwokatów; skreślenie adwokata z listy

SUMMARY

The judicial officer's entry on the list of advocates – selected issues

The study analyzes the provisions of the Law on Advocates, which condition the entry into the list of advocates of persons who practice the profession of a judicial officer and the grounds for the decision on the deletion of these persons from the list of advocates. The current regulation in this area shows inconsistency with other, similar provisions limiting entries on the lists of persons performing other legal professions of public trust. In addition, it also shows internal incoherence, obliging on the one hand to enter the judicial officer who performs his profession on the list of advocates, and after making the entry, obliging the Bar associations to strike this person off the list. In the summary of the study, *de lege ferenda* conclusions have been formulated, the implementation of which will allow to eliminate the drawbacks of the currently binding legal regulations in this respect.

Keywords: profession of public trust; judicial officer; advocate; entry on the list of advocates; deletion of an advocate from the list

BIBLIOGRAFIA

- Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, Warszawa 2005.
- Brzezicki T., Grajkowski J., Fisz I., *Podjęcie dodatkowego zatrudnienia lub zajęcia przez komornika sądowego*, „Przegląd Prawa Egzekucyjnego” 2013, nr 10–12.
- Lubiński K., *Status publicznoprawny komornika sądowego*, w: *Analiza i ocena ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, red. K. Lubiński, Sopot 2000.
- Lubiński K., *Zawód komornika sądowego wolnym zawodem*, w: *Cechą sprawiedliwości jest nie krzywdzić ludzi. Księga pamiątkowa ku czci Zenona Knypla*, red. Z. Szczurek, G. Sikorski, Sopot 2017.
- Marciniak A., *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*, Komentarz eLex.
- Rączka P., *Działalność prawodawcza samorządów zawodowych w Polsce*, Toruń 2013.